

Cigaretterne dræber. Vi mangler politisk mod og moralsk vilje

Vi taler ofte om næstekærlighed som en personlig pligt. Men den gælder også politisk. Vi må ikke affinde os med, at afhængighed og død fastholdes af hensyn til statens indtægter og politisk bekvemmelighed

Martin Wolffbrandt

Næstformand i Patientforeningen

Hver eneste dag dør flere end 40 mennesker i Danmark som følge af tobaksrygning. Det svarer til et fuldt belagt plejehjem – hver uge. Der er tale om lidelser, vi for længst har afdækket, dokumenteret og forstået. Alligevel tøver vi, når det gælder om at sætte ind med det mest effektive middel, vi har: prisen.

Det er et politisk svigt. Men det er også mere end det. Det er et etisk og moralsk svigt. Vi ved, at tobakken frarøver mennesker deres helbred, deres åndedræt, deres livskvalitet. Og vi ved, at det sker i særlig grad blandt dem, der har mindst overskud, mindst støtte og mindst stemme i samfundsdebatten. Det burde forpligte.

Kristendommens menneskesyn hviler på en enkel, men stærk grundsætning: Hvert menneske er uendeligt værdifuldt. Ikke på grund af produktivitet, sundhed eller alder – men fordi det er skabt i Guds billede. Derfor er det ikke et politisk spørgsmål alene, når vi ser tusinder dø af tobaksrelaterede sygdomme hvert år. Det er også et medmenneskeligt og moralsk spørgsmål. Har vi gjort det, vi kunne?

Tobakken er den største enkeltstående årsag til sygdom og tidlig død i Danmark. Cirka 16.000 liv går tabt hvert år som følge af rygning – og endnu flere rammes af langvarig sygdom, lungeproblemer og smertefulde behandlingsforløb. Kol, hjerte-kar-sygdomme og lungekræft er kun nogle af de sygdomme, der trækker dybe spor gennem tusindvis af familier. Samfundsøkonomisk er omkostningen svimlende: Over 13 milliarder kroner om året – i behandling, tabt arbejdskraft og tidlige dødsfald.

Og alligevel fortsætter vi. Eller rettere sagt: Vi tøver. Der er bred enighed om, at rygning er skadelig, og at vi bør nedbringe forbruget. Men handlingen udebliver, fordi prispolitik er politisk følsom. Debatten køres ofte af sporet af grænsehandel, afgiftsprovenu og frygten for at støde vælgere. Skatteministeriets regneark vejer tungere end de børn, der i fremtiden kunne have undgået at se deres forældre dø af rygning.

Men netop her må vi insistere på, at politik ikke kun er administration – det er også værdier. Og hvis vi som samfund ønsker at tage et etisk ansvar, må vi vælge livet til. Det kan vi gøre ved at indføre en forpligtende afgiftsmodel, hvor prisen på cigaretter hæves hvert år – uanset regeringens farve. Ikke som symbolske justeringer, men som et klart og langsigtet sundhedsredskab. Forskningen er entydig: Prisstigninger virker. FN's Verdenssundhedsorganisation (WHO) vurderer, at en stigning på bare 10 procent i cigaretprisen fører til mærkbare fald i forbruget – især blandt unge og udsatte grupper.

I 2020 hævdede Danmark prisen med 15 kroner pr. pakke. Det medførte et markant fald i salget, ikke mindst blandt de 15-24-årige. Det er netop i den aldersgruppe, vi for alvor kan redde liv, fordi afhængigheden endnu ikke har sat sig fast.

Derfor bør vi sætte et mål: 100 kroner for en pakke cigaretter inden for en overskuelig årrække. Ikke fra den ene dag til den anden – men med årlige, gennemsigtige trin. Og med en politisk forpligtelse til at holde kursen, også når det bliver upopulært. Vi skylder de unge, de udsatte og de familier, der endnu ikke har mistet, at gøre, hvad vi kan. Ikke om fem år – men nu.

Der findes næppe mange områder i sundhedspolitikken, hvor dokumentationen er så klar, og konsekvenserne af passivitet er så store. Alligevel ser vi gang på gang, hvordan kampen mod cigaretterne bliver nedprioriteret, fordi opmærksomheden rettes mod nye nikotinprodukter som snus, nikotinposer og e-cigaretter. Disse produkter er ikke uden risiko, og regulering er på sin plads. Men det må ikke blive en bekvem afledning fra den langt farligere fjende: cigaretten.

Det er stadig cigaretterne, der slår flest ihjel. De udgør kernen i tobaksepidemien og er ansvarlige for de fleste tobaksrelaterede sygdomme. De er årsag til død, lidelse og ulighed i sundhed – og alligevel behandles de fortsat med en slags særstatus. Hvorfor? Fordi det er politisk svært.

Men det etisk svære er ikke at regulere cigaretterne. Det etisk svære er at lade være. For vi ved, hvad de gør. Og vi ved, hvad vi kunne gøre.

Her rammer spørgsmålet også os som borgere, som kirkeligt engagerede og som mennesker med samvittighed: Tør vi se væk, når vi ser nogen gå mod afgrunden – blot fordi vi er blevet vant til det?

I den kristne tradition er der et stærkt fokus på ansvar og næstekærlighed. Ikke som abstrakte idealer, men som konkret omsorg for den næste – for det menneske, der er i fare. Den næste, der sidder med en cigaret i hånden, er måske afhængig. Måske ønsker han eller hun at stoppe, men kan ikke. Og måske havde vedkommende aldrig startet, hvis cigaretterne havde kostet 100 kroner den dag, han eller hun prøvede den første.

Vi har som samfund ansvar for at beskytte, forebygge og handle. Det kræver mod, konsekvens og vilje – men det kræver først og fremmest, at vi holder fast i det enkle og dybt menneskelige, nemlig at livet har værdi. Ikke bare i ord, men i handling.

Vi taler ofte om næstekærlighed som en personlig pligt. Men den gælder også politisk. Vi må ikke affinde os med, at afhængighed og død fastholdes af hensyn til statens indtægter og politisk bekvemmelighed.

Det er på tide, vi tager et opgør med tobakkens magt – ikke bare i kroppen, men i beslutningsrummet. Vi har dokumentationen. Vi har redskaberne. Det, vi mangler, er moralsk vilje.

For næstekærligheden skal ikke stoppe ved dørtærsklen til Christiansborg.